

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія:
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 9-1

Частина 2

Херсон
2014

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Шапошников Костянтин Сергійович, доктор економічних наук, професор (декан факультету економіки і менеджменту, професор кафедри економічної теорії Херсонського державного університету).

Заступник головного редактора:

Соловійова Ніна Ігорівна, доктор економічних наук (професор кафедри менеджменту і адміністрування Херсонського державного університету).

Відповідальний секретар:

Станкевич Юлія Юріївна, кандидат економічних наук (доцент кафедри економічної теорії Херсонського державного університету).

Члени редакційної колегії:

Мохненко Андрій Сергійович, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри економіки підприємства Херсонського державного університету).

Мармуль Лариса Олександрівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри економіки підприємства Державного університету телекомунікацій).

Стратонов Василь Миколайович, доктор юридичних наук, професор (декан юридичного факультету Херсонського державного університету).

Іртищева Інна Олександрівна, доктор економічних наук, професор (професор кафедри міжнародної економіки та економічної теорії Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Сарапіна Ольга Андріївна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри обліку та аудиту Херсонського національного технічного університету).

Хрущ Ніла Анатоліївна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри фінансів та банківської справи Хмельницького національного університету).

Князева Олена Альбертівна, доктор економічних наук, професор (професор кафедри економіки підприємства та корпоративного управління Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова).

Скидан Олег Васильович, доктор економічних наук, доцент (проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку Житомирського національного агроекологічного університету).

Лозова Тамара Іллівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри бухгалтерського обліку Бориспільського інституту муніципального менеджменту Міжрегіональної академії управління персоналом).

Грегори Гарднер, Ph.D, професор економіки Державного університету штату Нью-Йорк у Потсдамі, США.

Едвін Португал, Ph.D, професор економіки Державного університету штату Нью-Йорк у Потсдамі, США.

Римантас Сташис, Ph.D, професор економіки, завідувач кафедри менеджменту Клайпедського університету, Литва.

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»

включено до переліку наукових фахових видань України з економіки
на підставі Наказу МОН України від 14 лютого 2014 року № 153

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet

Херсонським державним університетом
на підставі Протоколу № 5 від 22.12.2014 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 19747-9547Р,
видане Державною реєстраційною службою України 15.03.2013 р.

Опешко Н.С. РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	152
Остапчук О.П., Рейнська В.Б. ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ.....	157
Палюх О.М. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	160
Пахненко О.М. ВПЛИВ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ НА РИНОК ПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	165
Підгайна Х.О. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВТІЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ.....	169
Пірог В.В. УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ: ВПЛИВ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ.....	173
Савчук Д.Г. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	177
Шатковська-Шморгай В.Б., Дунас Н.В. ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	182

СЕКЦІЯ 8 **БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ**

Коріненко А.І. ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ В СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	187
Мартинюк М.А. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ЯК СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	192
Момот В.М., Смоляк О.О. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК МЕТОД АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	196
Панадій О.П. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЗА ВІТЧИЗНЯНИМИ І ЗАРУБІЖНИМИ ПРАВИЛАМИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОКРЕСЛЕННЯ МЕЖ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	200
Рудейчук С.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	204
Кононова І.В., Шелест К.О. ОБЛІК ДОХОДІВ ЗГІДНО З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	207

СЕКЦІЯ 10 **МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ** **ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Негрей М.В., Гнот Т.В. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	211
Панчишин А.І. МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ЕКОНОМІКО-ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	215
Сидоренко О.М., Савченко Г.О., Кібік Н.С. ПРИБУТОК БАНКУ ТА ФАКТОРИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ.....	218

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончаров В.М. Державна фінансова підтримка у аграрному секторі економіки / В.М. Гончаров, І.Є. Євсюкова // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1. – С. 61-65.
2. Кириченко А.В. Бюджетне фінансування агропромислового виробництва за регіонами України / А.В. Кириченко // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 73-77.
3. Комарова І.В. Фінансове забезпечення аграрного сектора України за рахунок бюджетних коштів / І.В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4(16). – С. 161-165.
4. Остапенко А.С. Фінансове забезпечення підприємств аграрної сфери в сучасних економічних умовах / А.С. Остапенко, Т.М. Головаченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2011. – Випуск 3. – Том 1. – С. 197-203.
5. Прутська О.О. Державна підтримка підприємницької діяльності в аграрному секторі України / О.О. Прутська, Ю.М. Ярова // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 1(76). – С. 112-122.
6. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 47-55.
7. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» / Закон України № 1165-VII від 27.03.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1165-18>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.77.067:336.748

Пахненко О.М.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів
Української академії банківської справи
Національного банку України*

ВПЛИВ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ НА РИНОК ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проведено аналіз поточного стану вітчизняного ринку іпотечного кредитування у розрізі обсягів іпотечних кредитів, їх частки в кредитних портфелях банків. Визначені основні банки – іпотечні кредитори та досліджена роль банків з іноземним капіталом на даному ринку. Досліджено рівень доларизації іпотечних кредитів та вплив валютних ризиків на розвиток іпотечного кредитування в Україні.

Ключові слова: іпотечне кредитування, кредитний портфель, валютний ризик, рефінансування, банки з іноземним капіталом.

Пахненко Е.М. ВЛИЯНИЕ ВАЛЮТНЫХ РИСКОВ НА РЫНОК ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье проведен анализ текущего состояния отечественного рынка ипотечного кредитования в аспекте объемов кредитования, удельного веса ипотечных кредитов в структуре кредитных портфелей банков. Определены основные банки – ипотечные кредиторы и исследована роль банков с иностранным капиталом на данном рынке. Проведен анализ уровня долларизации ипотечных кредитов и влияния валютных рисков на развитие ипотечного кредитования в Украине.

Ключевые слова: ипотечное кредитование, кредитный портфель, валютный риск, рефинансирование, банки с иностранным капиталом.

Pakhnenko O.M. MORTGAGE LENDING IN UKRAINE UNDER THE INFLUENCE OF EXCHANGE RATE RISKS

The article provides the analysis of the current state of the domestic mortgage loans market in terms of volume of mortgage loans and their share in banks' loan portfolios. The role of banks with foreign capital among the main banks – mortgage lenders is investigated. The level of dollarization of mortgage loans and the impact of exchange rate risks on mortgage lending in Ukraine are examined.

Keywords: mortgage lending, loan portfolio, exchange rate risk, refinancing, banks with foreign capital.

Постановка проблеми. Розвиток глобального фінансового ринку та інтернаціоналізація банківської діяльності відображаються в особливостях функціонування національних банківських систем та напрямках роботи окремих банків, їх продуктивній і цінній політиці. У сфері довгострокового (іпотечного) кредитування, інтернаціоналізація банківської діяльності відіграє особливу роль, забезпечуючи приток додаткових фінансових ресурсів у фінансово слабкі банківські системи та стаючи каталізатором розвитку нових підходів до управління іпотечним покриттям і рефінансування іпотечних кредитів. З іншого боку, в економічно нестабільних країнах доларизація іпотечних кредитів може створити додаткові загрози як для банків-кредиторів, так і для стійкості банківської системи загалом.

В Україні, враховуючи наявність низки проблем у функціонуванні іпотечного ринку, недостатність обсягів довгострокового кредитування фізичних та юридичних осіб, а також високий рівень долари-

зації іпотечних кредитів, дослідження сучасного стану ринку іпотечного кредитування, впливу на його функціонування валютних ризиків та визначення можливостей максимального використання потенціалу банків з іноземним капіталом у вітчизняній банківській системі, на сьогодні є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку іпотечного кредитування в Україні досліджуються у науковій літературі досить широко. Даним питанням присвячені роботи таких вітчизняних дослідників, як А.Т. Євтух [4], О.І. Кіреєв [5], І.О. Лютий, В.І. Савич, О.М. Калівошко [6], О.В. Пилипець [7], Б.Б. Сас, В.М. Вітюк [9]. Ринок іпотечних кредитів розглядається науковцями у багатьох аспектах, враховуючи його значимість у загальному розвитку банківської системи України. Увага розвитку іпотечного ринку України приділяється на загальнодержавному рівні Національним банком України та Українською національною іпотечною

асоціацією. Тим не менше на сьогодні недостатньо дослідженим є питання впливу валютних ризиків, а також діяльності банків з іноземним капіталом, на розвиток ринку іпотечних кредитів в процесі інтернаціоналізації банківської діяльності.

Метою статті є дослідження сучасного стану вітчизняного ринку іпотечного кредитування, аналіз впливу на нього валютних ризиків та ролі банків з іноземним капіталом.

Вклад основного матеріалу. Банки як основні учасники фінансового ринку України мають надзвичайно високий вплив на функціонування економіки країни, забезпечення соціально-економічного розвитку. Стабільність банківської системи, її стійкість до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз є визначальним фактором мобілізації банками достатніх обсягів фінансових ресурсів та ефективності розподілу інвестиційних ресурсів. І навпаки, кризові явища у банківському секторі, наявність диспропорцій у його розвитку одразу ж відображаються на стані фінансової системи, реального сектора і, як наслідок, – на економічному розвитку країни загалом.

Одним із важливих напрямів роботи банків є надання іпотечних кредитів, що є основною умовою забезпечення розширеного відтворення (при кредитуванні підприємств під заставу нерухомого майна) та вирішення низки соціальних проблем (іпотечне кредитування фізичних осіб). Безумовно, основною функцією іпотечного кредитування є соціальна, що полягає, по-перше, у вирішенні споживчих та житлових потреб населення, та, по-друге, у забезпеченні захисту заощаджень фізичних осіб та сприянні вирішенню проблем зайнятості [5].

Крім того, дослідники [6] зазначають, що іпотечне кредитування є тією рушійною силою, що визначає розвиток багатьох галузей і сфер господарської діяльності, підвищує ділову активність та забезпечує перелив капіталу між галузями національної економіки. Іпотечне кредитування перш за все є стимулятором розвитку будівничої галузі та опосередковано – галузі виробництва будівельних матеріалів.

Необхідно відзначити також значення іпотечного кредитування у розвитку інших сегментів фінансового ринку (фондового ринку, страхового ринку). Так, довгостроковий характер кредитів вимагає від банків створення та удосконалення механізму їх рефінансування. Як засвідчує зарубіжна практика, з цією метою можуть успішно застосовуватися інструменти фондового ринку, зокрема іпотечні облигації. Вплив на страховий ринок обумовлюється вимогами банків до страхування нерухомого майна як предмета застави, здійсненням банком страхування своїх фінансових ризиків тощо.

Нерозвиненість іпотечного кредитування призводить до викривлення структури кредитного портфеля банків у бік короткострокових кредитів; виникають «приховані збитки», зумовлені недоотриманням суспільством вигод, пов'язаних із можливістю використання кредитних ресурсів на довгостроковій основі під заставу житла.

Якщо ж розглядати іпотечне кредитування не лише з позицій його ролі в соціально-економічному розвитку держави, а з точки зору самих банків, то необхідно відзначити, що порівняно з короткостроковими кредитами, іпотека характеризується вищим ступенем ризикованості. Особливо яскраво це проявляється в нестабільних економічних умовах, коли підвищеним є ризик втрати позичальником постійного джерела доходів і непогашення забор-

гованості за кредитом, а також зменшення ринкової вартості об'єкта застави. Ризикованість довгострокового кредитування полягає також у більшому впливі на формування прибутку банків коливань валютного курсу, зростання вартості залучення депозитних ресурсів тощо.

Для розвитку іпотечного кредитування в країні повинен сформуватися ряд економічних, правових та організаційних передумов. Економічною базою для формування ефективної системи довгострокового кредитування, насамперед, є стабільність цін і валютного курсу, загальне економічне зростання в країні, а також наявність у банків стабільної ресурсної бази, яка б дозволила надавати кредити на довгостроковий період. Реалізація останньої умови в Україні завжди була проблемною, оскільки в структурі депозитного портфеля банків переважаючими є короткострокові вклади.

Аналізуючи динаміку загальних обсягів іпотечного кредитування в Україні у 2006–2013 роках (рис. 1), очевидним є стрімке нарощення обсягів наданих іпотечних кредитів з 2006 по 2008 рік [3]. У цей період поряд із досягненням високих темпів економічного зростання загалом, банки могли розраховувати на формування депозитного портфеля із значною питомою вагою вкладів терміном від 1 року. Як результат, обсяги виданих іпотечних кредитів за 2006–2008 рр. зросли приблизно у 7 разів, а їх частка у ВВП збільшилася з 5,7% до 23,5%.

Рис. 1. Загальний обсяг іпотечних кредитів та їх частка у ВВП в Україні протягом 2006–2013 рр.

Суттєвий негативний вплив на динаміку розвитку іпотечного кредитування в Україні здійснила фінансова криза, яка не тільки призвела до призупинення кредитування житла у кінці 2008–2009 рр., але й негативно позначилася на темпах розвитку ринку іпотеки у післякризовий період. Так, під час фінансової кризи з кінця 2008 р. банки фактично призупинили видачу іпотечних кредитів. Зростання вартості залучення ресурсів та нестабільність валютного курсу зробили довгострокове кредитування в цей період не вигідним як для банків, так і для позичальників. Спад на ринку іпотечних кредитів тривав протягом 2009–2011 рр., лише у 2012 р. демонструючи незначне відновлення розвитку іпотечного кредитування і приріст на 2% порівняно з 2011 р. загального обсягу іпотечних кредитів, наданих фізичним особам та нефінансовим корпораціям. Частка ж іпотечних кредитів у ВВП продовжувала скорочуватися з 2008 року і на кінець 2013 року склала лише 11,09%.

Частка іпотечних кредитів у кредитному портфелі банків за статистичними даними НБУ [3] також є критично низькою, засвідчуючи незбалансованість розвитку окремих банківських продуктів (рис. 2).

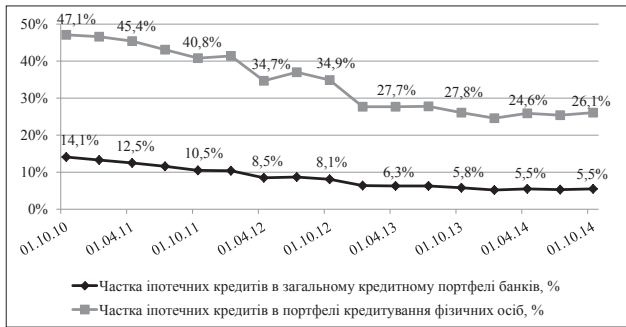

Рис. 2. Частка іпотечних кредитів у кредитному портфелі банків протягом III кв. 2010–III кв. 2014 рр.

Досліджуючи щоквартальну зміну частки іпотечних кредитів у кредитному портфелі банків в 2010–2014 рр., можна відзначити її скорочення з 14,1% до 5,5%. Характеризуючи питому вагу іпотечного кредитування у структурі активів українських банків, необхідно звернути увагу на те, що хоча загальна частка іпотечних кредитів не перевищує 14,1%, проте у структурі портфеля кредитування фізичних осіб до 2011 року вона складала майже половину (47–48%). Починаючи з другої половини 2011 р. відбулося різке скорочення питомої ваги іпотечних кредитів як у загальній структурі кредитного портфеля банків, так і їх частки у структурі кредитування фізичних осіб – до 5,5% станом на кінець 3 кварталу 2014 року. Розглянуті показники засвідчили слабкість розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні, значну його залежність від негативного впливу економічних і політичних загроз.

Фактично іпотечне кредитування в Україні здійснюється лише частиною банків: станом на початок 2014 року, за даними Української національної іпотечної асоціації, кредитування на вторинному ринку житла здійснювали лише 27 банків, на первинному – 19. При цьому майже половину іпотечних кредитів (45,8% станом на початок 2013 р.) контролювали три банки: ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «Укрсиббанк». Вагомою є і ринкова частка таких банків, як ПАТ «Надра банк», ПАТ «Приватбанк» та ПАТ «ОТП Банк».

Досліджуючи структуру власності банків – лідерів іпотечного кредитування в Україні за даними

НБУ станом на 2014 р. [2], варто звернути увагу на те, що переважна їх більшість є банками з іноземним капіталом. Серед іноземних власників банків, що є лідерами у сфері іпотечного кредитування в Україні, більшість є резидентами Австрії (ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Райффайзен банк Аваль», ПАТ «Надра банк»), інші належать Бельгії, Угорщині, Нідерландам, Російській Федерації тощо (табл. 1).

Фінансова можливість банків з іноземним капіталом здійснювати іпотечне кредитування в значних обсягах, незважаючи на короткостроковість ресурсної бази, що формується в Україні, обґрунтовується таким чином. Головним джерелом залучення коштів для здійснення іпотечного кредитування банками, які мають частку іноземного капіталу високої якості та високі інвестиційні рейтинги, є довгострокові фінансові ресурси на західних ринках капіталу строком до 30 років. Такий ресурс є достатньо дешевим, а напрям його вкладення, а саме іпотечні кредити – відносно надійним. Відповідно, банки, які задовольняють зазначеним вимогам і мають усі підстави для роботи на зовнішніх ринках запозичень, користуються можливістю залучити під іпотечні активи дешеві та довгі ресурси провідних фінансових установ світу [8].

Поряд із тим, не дивлячись на наявність швидкого доступу банків з іноземним капіталом до більш дешевих та стабільних ресурсів закордоном, фінансові установи не поспішають нарощувати власні активи за рахунок видачі нових іпотечних кредитів в Україні. Більш того, дані банки не реалізують і власний потенціал впливу на пом'якшення умов іпотечного кредитування (наприклад, зниження ціни кредитів за рахунок використання більш дешевої ресурсної бази), а навпаки, підвищують відсоткові ставки, штучно впливаючи на рівень конкуренції у банківській системі України. А деякі банки взагалі приймають рішення про вихід з ринку України (наприклад, активи ПАТ «Сведбанк» у 2012 році були придбані ПАТ «Дельта банк»).

Одним із факторів, що впливає на розвиток ринку іпотечного кредитування і його структуру, є можливість банків-кредиторів без обмежень здійснювати рефінансування виданих іпотечних кредитів на міжбанківському ринку або з використанням механізму сек'юритизації. Фактично на сьогодні в Україні пропозиція послуг рефінансування іпотечних активів є

Таблиця 1

Інформація про іноземних власників істотної участі в банках-лідерах іпотечного кредитування в Україні у 2014 році

Назва банку	Дата оновлення даних	Іноземний власник		Відсоток у статутному капіталу	
		Країна	Власник істотної участі	Пряма участь	Опосередкована участь
ПАТ «Укрсоцбанк»	15.08.14	Австрія	UniCredit S.p.A.	26,4790	72,9340
ПАТ «Райффайзен банк Аваль»	01.04.14	Австрія	Raiffeisen Bank International AG	96,4400	0,0000
ПАТ «Укрсиббанк»	01.01.14	Бельгія	BNP Paribas S.A.	84,9996	0,0000
		ЄБРР	European Bank for Reconstruction and Development	15,0000	0,0000
ПАТ «Надра банк»	08.04.14	Австрія	Центрагаз Холдінг ГмбХ	89,9659	0,0000
ПАТ «Приватбанк»	12.06.14	Британські Віргінські острови	ТРИАНТАЛ ІНВЕСТМЕНТС ЛТД	16,7926	0,0000
ПАТ «ОТП банк»	01.01.14	Угорщина	ОТП Bank Plc.	100,0000	0,0000
ПАТ «Універсал Банк»	01.01.14	Нідерланди	ERB New Europe Holding B.V.	99,9652	0,0000
ПАТ «ВТБ Банк»	01.01.14	Російська Федерація	ВАТ «ВТБ Банк»	99,9737	0,0000

ще меншою, ніж первинного іпотечного кредитування. Так, за даними «Простобанк консалтинг», станом на 2013 рік рефінансування іпотечних кредитів терміном 10 років здійснювалося лише 6 банками [1].

Щодо рефінансування іпотечних активів шляхом емісії відповідних цінних паперів, то даний механізм в Україні також є недостатньо розвиненим. Первинним фактором, що визначає розвиток механізму сек'юритизації іпотечних активів, є стан ринку іпотечного кредитування, показники функціонування якого впливають на формування потреби у рефінансуванні іпотечних активів шляхом емісії іпотечних облігацій. З іншого боку, перспективи застосування операцій сек'юритизації в Україні значним чином залежать від формування потужного фондового ринку з розвинутою інфраструктурою, який би міг забезпечити достатні можливості для розміщення цінних паперів, пов'язаних із сек'юритизацією банківських активів.

Протягом останніх років на державному рівні було здійснено низку заходів для покращення умов розвитку механізму сек'юритизації в Україні. Зокрема, було суттєво удосконалено законодавство у даній сфері (ЗУ «Про іпотеку», ЗУ «Про іпотечні облігації»). Крім того, з метою сприяння розвитку іпотечного кредитування та спрощення застосування банками механізму сек'юритизації у 2004 р. була створена Державна іпотечна установа, а у лютому 2012 року за ініціативою чотирьох державних банків засновано ПАТ «Агентство по рефінансуванню житлових кредитів». Незважаючи на зазначені дії, розвиток іпотечного кредитування в Україні та механізмів рефінансування іпотечних активів, залишився на низькому рівні. Так, протягом 2008–2013 років частка іпотечних кредитів, рефінансованих Державною іпотечною установою, перебувала на рівні 0,4–0,5%.

Характеризуючи переваги банків з іноземним капіталом у рефінансуванні іпотечних активів, необхідно відзначити, по-перше, їх ширші можливості щодо залучення довгострокових фінансових ресурсів на міжнародних ринках капіталу. По-друге, материнські компанії таких банків мають більше досвіду у використанні емісії облігацій для сек'юритизації іпотечних позик, що може сприяти поширенню такої практики і на вітчизняному ринку. Поряд із тим зростання частки іноземних банків, що діють у межах національного ринку, може створювати додаткові загрози банківській системі, пов'язані з підвищенням залежності від кон'юнктури на міжнародних ринках.

Поряд із низькою активністю українських банків щодо надання і рефінансування іпотечних кредитів внаслідок недостатнього рівня їх капіталізації і обмеженого доступу до довгострокових фінансових ресурсів; високою концентрацією на ринку іпотечного кредитування; незбалансованістю розподілу наданих іпотечних кредитів за регіонами України, однією із найважливіших проблем у даній сфері залишається висока частка іпотечних кредитів, що надаються фізичним особам в іноземній валюті.

Як підтверджують дані, представлені на рисунку 3, протягом 2008–2010 років основна частина іпотечних кредитів, а саме близько 83–84%, була надана в іноземній валюті. Надання переваги доларовим іпотечним кредитам з боку позичальників пояснюється суттєво нижчим рівнем процентних ставок за ними, більшою довірою до іноземної валюти, звичкою виражати вартість нерухомості і відповідні витрати в доларах тощо. З 2011 року спостерігається поступовий перехід в структуру іпотечного портфеля банків від «доларових» до «гривневих» кредитів. Тим не мен-

ше на початок 2014 року частка іпотечних кредитів, виданих в іноземній валюті, залишається досить суттєвою, складаючи майже половину іпотечного портфеля – 45,4%.

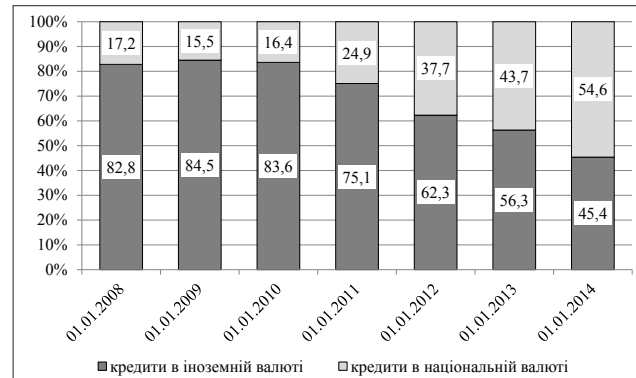

Рис. 3. Структура іпотечного портфеля банків України у розрізі видів валют у 2008–2014 рр., % [10]

Розглянута структура іпотечного портфеля українських банків за видами валют до існуючих недоліків у розвитку ринку іпотечного кредитування додає негативний вплив валютних ризиків, пов'язаних із коливанням валютних курсів та волатильністю міжнародних фінансових ринків.

Вперше проблему доларових кредитів відчули як банки, так і позичальники, під час девальвації гривні під час фінансової кризи 2008–2009 років. Для позичальників це відобразилося у зростанні витрат на сплату відсотків і повернення кредитів, для банків – у збільшенні простроченої заборгованості та неплатоспроможності позичальників.

Висока частка валютних кредитів в сучасних умовах девальвації гривні та зниження загального рівня платоспроможності населення створює аналогічні ризики для банків та позичальників. До того ж впровадження на законодавчому рівні у 2014 році мораторію на відчуження застав по валютних кредитах, маючи під собою об'єктивне соціальне обґрунтування, може негативно позначитися на платіжній дисципліні позичальників, ліквідності банків та їх можливості повернути частину коштів за простроченим іпотечним кредитом.

Іншою проблемою, пов'язаною з управлінням іпотечними активами в іноземній валюті, є обмежені можливості щодо їх рефінансування, адже Державна іпотечна установа здійснює випуск іпотечних облігацій, та відповідно рефінансування іпотечних кредитів, виключно у національній валюті.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток ринку іпотечного кредитування необхідно розглядати принаймні з двох позицій – достатності та стабільності джерел фінансових ресурсів у банків для надання кредитів; та наявності надійних позичальників і напрямків кредитування. Кожен із цих факторів в Україні на сьогодні спрацьовує не на користь розвитку ринку іпотечного кредитування. Так, з одного боку, низька якість іпотечних кредитів – наявність простроченої заборгованості, низька платоспроможність населення, поряд із нестабільністю економічного і політичного середовища, робить даний напрямок банківської діяльності занадто ризиковим. З іншого боку, через низький рівень капіталізації та нерозвиненість фондових інструментів рефінансування іпотечних кредитів банки обмежені в обсягах фінансових ресурсів, що можуть бути надані в кредит на довгостроковий термін.

Діяльність на вітчизняному ринку банків з іноземним капіталом потенційно створює можливості для використання більш дешевих та довгострокових фінансових ресурсів з міжнародних ринків капіталу з метою іпотечного кредитування населення та рефінансування іпотечних кредитів українських банків. Поряд із тим залучення іноземного капіталу для надання довгострокових кредитів фізичним особам і нефінансовим корпораціям (підприємствам) несе в собі додаткові загрози – валютні ризики, пов'язані з нестабільністю курсу національної валюти, можливості виникнення простроченої заборгованості та неплатоспроможності позичальників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналитический отчет о рынке ипотечных кредитов для физических лиц в банках Украины за август 2013 года [Електронний ресурс] / Інформаційний портал «Prostobank.ua». – Режим доступу : http://www.prostobankir.com.ua/individualnyy_biznes/analitika/analiticheskiy_otchet_o_rynke_ipotechnyh_kreditov_dlya_fizicheskikh lits_v_bankah_ukrainy_za_avgust_2013_goda.
2. Банківський нагляд: Інформація про власників істотної участі у банках України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6738234.
3. Грошово-кредитна статистика : Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
4. Євтух А.Т. Іпотечний механізм ефективного використання і розвитку нерухомості : дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності) / А.Т. Євтух. – К. : Ін-т економічного прогнозування, 2009. – 427 с.
5. Іпотечне кредитування: проблеми та перспективи розвитку в Україні : Інформаційно-аналітичні матеріали / За загальною редакцією к.е.н. Кіреєва О.І. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, 2010. – 104 с.
6. Іпотека: сучасні концепції, тенденції та суперечності розвитку : монографія / І.О. Лютий, В.І. Савич, О.М. Калівошко. – Івано-Франківськ, 2009. – 548 с.
7. Пилипець О.В. Стан та тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні (2012) [Електронний ресурс] / О.В. Пилипець // Українська національна іпотечна асоціація. – Режим доступу : <http://www.re-finance.com.ua/files/Pilipetshira.pdf>.
8. Рік несправджених житлових надій: огляд ринку іпотечного кредитування за 2011 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт інформаційного порталу «Prostobank.ua» // Режим доступу : http://ua.prostobank.ua/zhitlo_v_kredit/statti/rik_nespravdzhениh_zhitlovih_nadiy_oglyad_rinku_ipotechnogo_kredituvannya_za_2011_rik.
9. Сас Б.Б. Ринок іпотечного кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку / Б.Б. Сас, В.М. Вітюк // Ринок банківських послуг. – 2008. – № 2(15). – С. 143-150.
10. Стан іпотечного кредитування в Україні: аналітичні звіти УНІА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unia.com.ua/ukr/?nid=news119>.

УДК 366.76

Підгайна Х.О.

*аспірант кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВТІЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Розкрито необхідність фінансового планування в умовах економічної кризи та нестабільності. Здійснено характеристику видів, принципів фінансового планування. Запропоновано інноваційний підхід до формування процесу фінансового планування комерційних банків.

Ключові слова: фінансове планування, банківська установа, ринок кредитних ресурсів, фінансовий ринок, фінансова стратегія розвитку ринку кредитних ресурсів.

Підгайна К.О. ФИНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ВОПЛОЩЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА КРЕДИТНЫХ РЕСУРСОВ УКРАИНЫ

Раскрыта необходимость финансового планирования в условиях экономического кризиса и нестабильности. Характеризованы виды, принципы финансового планирования. Предложен инновационный подход к формированию процесса финансового планирования коммерческих банков.

Ключевые слова: финансовое планирование, банковское учреждение, рынок кредитных ресурсов, финансовый рынок, финансовая стратегия развития рынка кредитных ресурсов.

Pidgaina K.O. FINANCIAL PLANNING OF BANKING INSTITUTIONS AS A PREREQUISITE OF IMPLEMENTATION OF FINANCIAL STRATEGY OF UKRAINE'S MARKET OF CREDIT RESOURCES

The article deals with the need for financial planning in the economic crisis and instability. It describes the characteristic of financial planning types and principles. The author proposed an innovative approach to the formation of the financial planning of commercial banks.

Keywords: financial planning, financial institution, credit market, financial market, financial strategy of development of market of credit resources.

Постановка проблеми. Економіка кожної держави сформована так, що соціально-економічні проблеми населення перебувають в прямій залежності від ситуації у фінансовому секторі країни. Відповідна ланцюгова реакція є у всіх секторах соціально-економічного життя державних установ та комерційних

структур. Значної уваги в період загострення фінансової нестабільності потребує ринок кредитних ресурсів як основний сегмент фінансового ринку. Слід зазначити, що вітчизняний ринок кредитних ресурсів потребує реформування через поглиблення економічної кризи, яка спричинена багатьма факторами:

Наукове періодичне видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 9-1

Частина 2

Коректура • *О.А. Скрипченко*

Комп'ютерна верстка • *Н.М. Ковальчук*

Формат 64x90/8. Гарнітура SchoolBook.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 26,04
Замов. № 20/15. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.